

Gerontologinen sosiaalityö erityisen tuen tarpeisiin vastaamassa (GERIT) -tutkimushankkeen (2021–2022) politiikkasuositukset

lääkkäiden vaikeisiin elämäntilanteisiin ja erityisen tuen tarpeisiin vastaamiseksi tarvitaan gerontologista sosiaalityötä.

lääkkäiden vaikeat elämäntilanteet muodostavat usein moniulotteisen kokonaisuuden, jossa ongelmat ovat tiiviisti yhteen kietoutuneita. GERIT-tutkimushanke kohdentui erityisen tuen tarpeessa oleviin ikääntyneisiin ja työskentelyyn heidän kanssaan. Tutkimuksessa tarkasteltiin lääkkäiden ihmisten vaikeita elämäntilanteita ja niiden syntyä sekä tuen tarpeen tunnistamista, gerontologiseen sosiaalityöhön ohjautumista sekä gerontologisen sosiaalityön työmenetelmiä. Tutkimuksessa haastateltiin eri puolilla Suomea asuvia iäkkäitä gerontologisen sosiaalityön ja diakoniatyön asiakkaita sekä lääkkäiden parissa toimivia kolmannen sektorin, diakoniatyön ja sosiaalihuollon työntekijöitä, esimerkiksi asiakas- ja palveluohjaajia sekä sosiaalityöntekijöitä.

Tutkimushankkeen tulokset osoittivat, että lääkkäiden kompleksiset elämäntilanteet voivat olla seurausta elämänsä aikana kasautuneista ongelmista tai kumuloituneista tapahtumista myöhemmällä iällä. Kompleksisiin elämäntilanteisiin liittyvien tuen tarpeiden tunnistaminen on vaikeaa ja tulkinnanvaraista. Moniulotteinen huono-osaisuus kiinnittyy erityisesti lääkkäiden ongelmiin sosiaalisissa suhteissa, pienituloisuuteen ja taloudellisiin ongelmiin sekä palvelujärjestelmään liittyviin ongelmiin, kuten iäkkäille saavuttamattomiin ja puutteellisiin sosiaalihuollon palveluihin. Palvelujärjestelmä ei pysty tehokkaasti vastaamaan lääkkäiden ihmisten kompleksisen huono-osaisuuden ongelmiin. Gerontologisen sosiaalityön tarve on suuri ja lisääntyy väestön vanhetessa, mutta gerontologisen sosiaalityön saatavuus on kuitenkin heikkoa. Hyvinvointialueiden rakenteissa gerontologinen sosiaalityö ei juuri näy.

Tutkimuksen tulosten perusteella esitämme seuraavat politiikkasuositukset:

- Gerontologisen sosiaalityön asemaa on vahvistettava ja se on integroitava osaksi kaikkien hyvinvointialueiden palveluja.
- Hyvinvointialueilla tulee varmistaa myös lääkkäiden ihmisten erityisen tuen tarpeen tunnistaminen ja se, että he saavat sosiaalityön palvelua, johon heillä on lakisääteinen oikeus. Sosiaalihuoltolain 42 § mukaan erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden omatyöntekijän tai hänen työparinsa tulee olla sosiaalityöntekijä.
- Asiakas- ja palveluohjauksen osaamista on lisättävä, jotta erityisen tuen tarve tunnistetaan jo varhaisessa vaiheessa ja asiakkaita voidaan ohjata gerontologiseen sosiaalityöhön oikea-aikaisesti.
- Lääkkään erityisen tuen tarpeessa olevan henkilön oikeuksien turvaamiseksi on varmistettava sosiaalityöntekijöiden riittävä gerontologinen osaaminen.
- Hyvinvointialueilla tulee panostaa siihen, että tarjolla on sekä kevyempiä, ehkäiseviä palveluja ja tukimuotoja, että pitkäjänteistä gerontologista sosiaalityötä.
- Sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen asiakasmaksuista ei saa tulla este vaikeassakaan taloudellisessa tilanteessa olevien ikääntyneiden palveluiden käytölle.
- Lisätietoja lääkkäiden erityisen tuen tarpeesta GERIT-hankkeen verkkosivuilla: <https://blogs.helsinki.fi/gerit-hanke/tietoa-erityisen-tuen-tarpeesta/>.